

S. F.

"Nikólaĵ Semienowicz Kurnakow - Źiźń i diejatielnost", J. I. Sołowiew, O. E. Zwjagincew, Moskwa 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/1, 159-160

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Charakteryzując te ośrodki, autor sięga do porównań z przemysłem w Niemczech zachodnich, z racji zależności rozwoju przemysłu śląskiego od dynamiki i przemian całej niemieckiej ekonomiki.

Temat rozpoczyna się od roku wielkiego strajku (1889) w obydwu okręgach śląskich, który zapoczątkował wprowadzenie pewnych reform socjalnych i ekonomicznych na rzecz robotników. Autor uwzględnił m.in. następujące zagadnienia: struktura zawodowa ludności przemysłowej, skład jakościowy siły roboczej, długość dnia roboczego, wydajność pracy, reformy socjalne, płace, różnice płac między kategoriami pracowników i gałęziami przemysłu, warunki bezpieczeństwa pracy, instytucje pomocy społecznej itp.

Praca jest oparta na materiałach archiwalnych b. niemieckich władz przemysłowych i administracji publicznej oraz na publikacjach statystycznych. Podaje ona liczne zestawienie statystyczne i ilustrujące je wykresy.

S. M.

A. S. Popow, *O besprowolocznoj telegrafii*. Gosudarstwiennoj izdatielstwo fiziko-matematiczeskoj literatury, Moskwa 1959, s. 218.

Postać i dzieło A. E. Popowa są przedmiotem wnikliwych studiów radzieckich historyków nauki i techniki już od szeregu lat. Przypadająca w 1959 r. setna rocznica urodzin uczonego wzmogła jeszcze ich intensywność. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” informował w nrze 2/1957 o ukazaniu się popularnej biografii Popowa pióra M. I. Radowskiego¹; a w nrze 1/1959 — o poważnej publikacji Akademii Nauk ZSRR, jaką stanowił zbiór dokumentów i materiałów dotyczących Popowa oraz wspomnień o nim osób mu współczesnych. Podobny nieco charakter ma i ostatnia publikacja. Zostały w niej zebrane antyki, wykłady, pisma i inne materiały pisane przez Popowa a dotyczące jego wynalazku łączności bezprzewodowej. Wzbogacono je o wypowiedzi w tej sprawie uczonych rosyjskich i obcych pochodzące z okresu dokonania wynalazku. Biorąc pod uwagę, że szereg faktów, użytych terminów, czy przytoczonych dyskusji, będących tematem dokumentów umieszczonych w zbiorze, może się okazać niezrozumiałymi dla współczesnego czytelnika, wydawnictwo opatrzyło zbiór obszernymi, liczącymi blisko 40 stron przypisami stanowiącymi komentarz i wyjaśnienie. Pracę poprzedza biografia Popowa opracowana przez A. I. Berga. Uzupełnia ona niejako główne braki dawnej pracy Radowskiego przez ukazanie dorobku Popowa na tle rozwoju nauki o elektromagnetyzmie i prac takich wynalazców jak Marconi. Redaktorem zbioru i autorem komentarza jest M. I. Radowski, który pracując nad historią radzieckiej elektrotechniki kontynuuje swe studia nad Popowem.

S. F.

J. I. Sołowiew, O. E. Zwjagincew, *Nikolaj Semienowicz Kurnakow — Żiżń i diejatielnośt*. Izdatielstwo Akadiemii Nauk SSSR, Moskwa 1960, s. 206.

Wydaniem obszernej biografii uczcił Instytut Chemii Ogólnej i Nieorganicznej oraz Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki Akademii Nauk ZSRR, setną rocznicę urodzin N. S. Kurnakowa (1860—1941).

Nazwisko Kurnakowa wiąże się przede wszystkim ze stworzonymi przez niego

¹ W roku 1959 ukazało się nowe, nieco rozszerzone wydanie tej książki.

zasadami analizy fizyko-chemicznej i jej zastosowaniem do badania stopów metali i związków organicznych. Wielki wkład dał on też do teorii zespolonych związków chemicznych, zwłaszcza związków platyny i innych metali szlachetnych. Prace teoretyczne Kurnakowa stanowią trwałą dobrek chemii ogólnej, metalurgii i mineralogii.

Charakterystyczną cechą Kurnakowa był jego ścisły związek z działalnością praktyczną, z rozwojem gospodarki kraju. Zajmował się on badaniem złóż bogactw naturalnych i sposobami ich eksploatacji. Uralska platyna, Solikamskie złoża potasu, solanki Krymu i Powołża stały się przedmiotem jego wnikliwych dociekań. Obok tych dwóch nurtów pracy żywą była działalność pedagogiczna Kurnakowa jako profesora kilku wyższych uczelni, organizatora i kierownika licznych chemicznych instytutów naukowo-badawczych.

Autorzy starali się dać wszechstronny obraz życia i działalności Kurnakowa. Położyli oni szczególny nacisk na oddanie ścisłej współzależności jego pracy teoretycznej z potrzebami gospodarki narodowej. Ukazali też proces tworzenia się wokół Kurnakowa chemiczno-metalurgicznej szkoły naukowej kontynuującej dziś dzieło uczonego.

S. F.

Techniczne nowości świata. Iskry, Warszawa 1960, s. 372.

Krótką notką „Od redakcji” zawiadamia, że celem książki jest ogólne zorientowanie szerokiego czytelnika w osiągnięciach techniki współczesnej. Książka nie ma mieć charakteru encyklopedycznego a obejmować tylko najciekawsze problemy techniki. Realizując swój cel, „Iskry” powierzyły szeregowi autorów opracowanie przeglądu wybitnych osiągnięć w poszczególnych dziedzinach techniki. Odnosi się wrażenie, że w tym miejscu praca redakcji została zakończona, a to pociągnęło za sobą niestety nie najlepsze skutki. Otrzymaliśmy książkę bardzo niejednorodną. Występują w niej poważne różnice w poziomie opracowania poszczególnych rozdziałów, stosowane są bardzo różne kryteria wyboru omawianych osiągnięć, często zatracana jest skala i ranga ważności wydarzeń. Tylko niektórzy autorzy postarali się o opracowanie przeglądu dającego w miarę pełny obraz dążeń i kierunków rozwojowych danej dziedziny techniki. Niejednokrotnie w zamian tego otrzymujemy suche wyliczenie najnowszych konstrukcji podane w formie przypominającej prospekt handlowy, ale prospekt bardzo skromny i w dodatku przestarzały, obejmujący bowiem konstrukcje do roku 1956 czy 1957.

Mimo zastrzeżeń redakcji, przez podział rozdziałów na drobne artykułiki, publikacja nabiera charakteru encyklopedii, ale encyklopedii niekompletnej i źle redagowanej. Świadczy o tym choćby fakt, że w książce nie znalazł odbicia najważniejszy problem rozwoju współczesnej techniki — automatyzacja. Nie poświęcono jej osobnego działu, a autorzy omawiający poszczególne wynalazki nie mieli okazji do poruszenia pełniej tego zagadnienia. Brak jest też zupełnie wiadomości z zakresu budowy obrabiarek i technologii mechanicznej. Cenna inicjatywa nie znalazła więc w tym przypadku właściwego wykonawcy. Wydaje się, że wydawnictwa książkowe tego typu, powinny przede wszystkim zwracać uwagę na ogólne tendencje rozwoju techniki i jej poszczególnych dziedzin, pozostawiając rejestrację najnowszych wydarzeń wydawnictwom rocznikowym i czasopismom.

S. F.